

S. Ü. VETERİNER FAKÜLTESİ CERRAHİ KLİNİĞİNE 1985-1990 YILLARI ARASINDA GETİRİLEN HASTALARA TOPLU BİR BAKIŞ

Ertuğrul Elma¹

Statistische Übersicht über die im Zeitraum 1985 bis 1990 in die Chirurgische Tierklinik der Tierärztlichen Fakultät der Universität Selçuk eingelieferten Patienten

Zusammenfassung : In den Jahren 1985 bis 1990 wurden in der Chirurgischen Tierklinik der Universität Selçuk 2716 Patienten mit verschiedenen Krankheiten vorgestellt. Im einzelnen verteilt sich das Patientenaufkommen wie folgt : Rinder 42,6%, Pferde 28,4%, Hunde 10,6%, Katzen 8,1%, Schafe 5,5%, Ziegen 0,8%, Geflügel 3,5%, sonstige Tiere 0,5%.

Bei Rindern waren Nabelentzündungen und Nabelbrüche mit 28,1 % an erster Stelle. Klauendeformierungen und Klauenkrankheiten waren mit 13,3% der Fälle bemerkenswert. Gelenkerkrankungen, Abszesse und Strahlenpilzkrankheit traten auch häufig (9,1%, 7,6%, 5,7%) auf. Bei Pferden waren das Raspeln der fehlerhaften Zustaende des Gebisses in 27,1%, Wunden und Hernien in 13,3%, Kastration in 8,7% der Faelle ausgemacht. Bei Hunden und Katzen stellten Wunden (20,4%, 29,0%), Knochenbrüche sowie Skeletterkrankungen (11,1%, 30,4%) der Faelle dar. Wiederum fielen bei kleinen Wiederkaeuern Wunden in 16,2% und angeborene Missbildungen 17,4% der Faelle auf. Die Geflügel waren am meisten an Knochenbrüche (29,8%) und Abszessen (19,1%) erkrankt.

Özet : S.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi kliniğine 1985-1990 yılları arasında toplam 2716 hayvan getirildi. Hayvan türlerine göre dağılım şu şekilde sıralandı : Sığır %42,6, at % 28,4, köpek % 10,6, kedi % 8,1, koyun % 5,5, keçi % 0,8, kanatlı % 3,5 ve diğerleri % 0,5.

Sığırlarda en fazla göbük lezyonları (%28,1) görüldü. Tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları % 13,3, eklem hastalıkları % 9,1, apseler % 7,6 ve aktinomikoz ve aktinobalilloz % 5,7 oranında görüldü.

Atlarda ise düzensiz diş aşınmaları % 27,1, yara ve fıtıklar % 13,3 ve kastrasyon % 8,7 ile ilk sırada yer aldılar. Köpek ve kedilerde ise travmatik bozukluklar (% 20,4 ve % 29,0) ile kemik ve iskelet sistemi hastalıkları (% 11,1 ve % 30,4) en çok görülen hastalıklardı.

Küçük gevişenlerde travmatik bozukluklar % 16,2, kongenital anomaliler ise % 17,4 oranında saptandı. Kanatlılarda da kırıklar % 29,8 ve apseler % 19,1 oranında tesbit edildi.

Giriş

S.Ü. Veteriner Fakültesi 1982 yılında eğitime başlamıştır. Yeni yapılaşma nedeniyle Fakülte klinikleri 1985 yılında faaliyete geçmiştir. Konya bölgesinde sigırcılığın yaygın olarak yapılması ve kliniklerin daha önceden hayvan sahiplerince bilinen Hayvan Hastahanesinde kurulmuş olması yeni olmasına rağmen özellikle büyük baş hayvanların yüksek denilebilecek oranda gelmesine neden olmuştur. Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı Konya İl Müdürlüğü 1990 yılı verilerine göre Konya ilindeki sığır sayısının 315073, koyun sayısının 2262159, keçi sayısının 320025, tavuk sayısının 430142 olduğu bildirilmektedir.

Çalışmanın amacı kliniğe getirilen hayvanlarda hangi hastalıkların daha yoğun olduğunu tesbit etmek ve sonuçların

ilerde yapılacak çalışmalara ışık tutmasını sağlamaktır.

Bu konuda sunulan yerli ve yabancı literatürler sınırlı hayvan türlerinde ve tek bir hastalık yada birkaç hastalığı içermektedir (2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,19).

A.Ü. Veteriner Fakültesi Şirurji kürsüsünde yapılan bir çalışmada (3), sığırların cerrahi hastalıklarından reticulitis ve reticuloperitonitis traumatica olayları için uygulanan cerrahi müdahalelerin klinikte uygulanan tüm operasyonların % 22'sini oluşturduğu belirtilmektedir.

Buzağılarda göbük lezyonları cerrahi olgular içinde % 47'lere varan oranlarda bildirilmektedir (8, 9, 17).

U. Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniğinde yapılan bir çalışmada ise sığırlarda tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları % 21,2, apseler % 9,3, synovial kese hastalıkları % 8,1, eklem hastalıkları ise % 8,0 oranında tesbit edilmiştir (17).

Sığırlarda tırnak bakımına uyulmaması sonucu deformasyon görülen tırnakların % 20-54 oranında ayak hastalıklarına neden olduğu bildirilmektedir (10,19).

Almanya'da serbest çalışan veterinerlerin tedavi ettikleri hastaların türlere göre dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Hannover Sığır Hastalıkları Kliniğinde yapılan bir çalışmada (7) uygulanan tüm tedavilerin dökümanı çıkartılmış ve buna göre cerrahi sağaltımların % 43,70'i sindirim sistemi, % 42,94'ünün ayak ile ilgili olduğu belirtilmektedir.

Tablo 1. Almanya'da serbest çalışan veteriner hekimlerin tedavi ettikleri hastaların türlere göre dağılımı.

YAZAR	SİĞİR (%)	AT (%)	DOMUZ (%)	KÖPEK KEDI (%)	KOYUN KEÇİ (%)
GÜNTHER (11)	42.6	41.2	8.8	3.0	4.4
HANKE (12)	48.3	1.9	43.9	0.8	0.5
KRABBE (13)	55.5	1.7	38.9	3.2	0.6
LAMBRECHT (14)	50.1	4.7	41.5	0.5	2.2
SCHRÖDER (15)	64.5	7.4	26.1	0.1	0.8

Materyal ve Metot

Çalışmanın materyalini 1985-1990 yılları arasında S. Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi kliniğine getirilen değişik tür, yaş, ırk ve cinsiyetten toplam 2716 hasta hayvan oluşturmuştur. Hastalıklar çok geniş bir dağılım gösterdiklerinden doku ve organ sistemlerine göre gruplandırılmış ve tablo halinde sunulmuştur.

Çalışmada hastalıkların tedavi ve sonuçları üzerinde durulmamıştır.

Bulgular

Kliniğe getirilen hastalar yüzde oranlarına göre en yüksekten en düşüğe doğru Tablo 2'de sıralanmıştır.

Tablo 2. Hastaların türlere ve yıllara göre dağılımı.

HAYVAN TÜRÜ	1985	1986	1987	1988	1989	1990	n	%
SIĞIR	174	159	152	254	236	182	1157	42.6
AT	151	139	143	160	99	78	770	28.4
KÖPEK	27	49	35	62	58	57	288	10.6
KEDİ	26	24	31	52	42	45	220	8.1
KOYUN	24	14	19	36	36	21	150	5.5
KANATLI	14	20	10	17	18	15	94	3.5
KEÇİ	6	1	2	7	4	2	22	0.8
TAVŞAN	1	2	1	2	1	1	8	0.2
EŞEK	2	1	-	1	-	-	4	0.14
MANDA	-	-	-	2	-	-	2	0.07
MAYMUN	-	-	-	1	-	-	1	0.03
TOPLAM	425	409	393	594	494	401	2716	99.94

Tablo 3. Hastalıkların hayvan türlerine göre dağılımları.

HASTALIKLAR	SI.	AT	KÖ.	KE.	KO.	KE.	TOP.	n	%
Genel yangısel olgular	89	25	9	10	12	-	145	5.6	
Şekilsel bozukluklar	34	23	14	-	1	1	73	2.8	
Travmatik bozukluklar	50	103	59	64	27	1	304	11.7	
Yaraların aseptik ve septik komplikasyonları	66	1	-	-	1	-	68	2.6	
Deri hastalıkları	1	23	17	1	1	-	43	1.6	
Bağ doku hastalıkları	31	42	12	2	8	-	95	3.6	
Bursitits	62	21	4	-	1	2	90	3.4	
Kas hastalıkları	11	53	6	2	-	-	72	2.8	
Tendo ve tendovagina hast.	5	47	1	-	-	-	53	2.0	
Sinir dokusu hastalıkları	15	3	10	12	8	-	48	1.8	
Kemik dokusu ve iskelet sistemi hastalıkları	26	13	32	67	7	2	147	5.6	
Eklemler hastalıkları	106	39	18	9	8	2	182	7.0	
Göz hastalıkları	43	32	31	18	5	1	130	5.0	
Kulak hastalıkları	3	-	24	3	1	-	31	1.1	
Sinusların hastalıkları	1	2	3	-	-	-	6	0.2	
Ağız boşluğu hastalıkları	4	209	3	9	2	-	227	8.7	
Farenx ve larenx hast.	4	1	1	2	-	-	8	0.3	
Göbek lezyonları	326	1	2	-	11	-	340	13.0	
Peritonitis	3	1	-	-	-	-	4	0.1	
Gastro-intestinal sistem h.	54	3	7	7	-	-	71	2.7	
Üro-genital sistem hast.	34	72	5	9	22	4	146	5.6	
Tırnak deformasyonları	95	1	3	1	1	4	105	4.0	
Ayak hastalıkları	59	42	9	-	6	-	116	4.4	
Kongenital anomaliler	22	1	-	-	25	5	53	2.0	
Diğerleri	13	12	18	4	3	-	50	1.9	
TOPLAM	1157	770	288	220	150	22	2607	99.5	

Hastalarda hayvan türlerine göre en genç ve en yaşlı dağılımı sırasıyla: Siğirler; 1 gün-10 yaş, atlar; 1 yaş 31 yaş, köpekler; 2 ay-15 yaş, kediler; 15 gün-12 yaş, koyunlar; 1 gün-4 yaş, keçiler; 1 hafta-4 yaş, kanatlılar; 4 ay-2 yaş. Ayrıca siğirler arasında buzağılar % 40.4, 1.5 yaşına kadar olan genç hayvanlar ise % 69.6 oranında saptanmıştır.

Bazı hayvanlarda signalementin tam olarak alınamaması nedeniyle ırk ve cinsiyet üzerinde durulmamıştır.

1985-1990 yılları arasında S. Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi kliniğine muayene ve sağaltım için getirilen toplam 2716

hayvanda saptanan hastalıkların türleri, lokalizasyonları ve yüzde oranları araştırılmış ve Tablo 3'de sunulmuştur.

Kliniğe getirilen hayvanlarda en çok karşılaşılan hastalıklar 340 olgu (%13) ile göbek lezyonları, 304 olgu (%11.7) ile travmatik bozukluklar (yara, fitiklar vb.), 227 olgu (%8.7) ile ağız boşluğu hastalıkları (atlarda düzensiz diş aşınmalarının yüksek oluşu nedeniyle) ve 221 olgu (% 8.4) ile tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca eklem hastalıkları, kemik doku ve iskelet sistemi hastalıkları, genel yangısel bozukluklar (apse ve gangren), üro-genital sistem hastalıkları ve göz hastalıkları da % 5-7 arasında değişen oranlarda tesbit edilmiştir.

Hayvan türlerine göre ise siğirlerde göbek lezyonları % 28.1, tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları % 13.3, eklem hastalıkları % 9.1, apseler % 7.6, aktinomikoz ve aktinobasiloz % 5.7, bursititsler % 5.3 oranında bulunmuşlardır. Özellikle omphalitis olguları 1988 yılında 54 olmasına rağmen 1990 yılında sadece 22 olgu ile karşılaşılmıştır.

Atlarda ise düzensiz diş aşınmaları % 27.1, travmatik bozukluklar % 13, kas ve tendo hastalıkları % 12.9, kastrasyon % 8.7 oranında görülmektedir.

Köpek ve kedilerde sırayla travmatik bozukluklar % 20.4 ve % 29.0, kemik dokusu ve iskelet sistemi hastalıkları % 11.1 ve % 30.4, göz hastalıkları % 10.8 ve % 8.2 oranlarında belirlenmektedir.

Yine koyunlarda travmatik bozukluklar % 18.0 oranında olup, kongenital anomalilerde % 16.6 oranında dikkat çekici bulunmaktadır.

Keçilerde ise kongenital anomaliler % 22.7 oranında ilk sırada yer almaktadır.

Bunun yanı sıra toplam 94 baş kanatlıdan en çok horoz ve tavuk 42 (% 44.6), güvercin 17 (% 18.0), şahin 11 (% 11.7), kanarya 6(%6.3), keklük 6 (%6.3), doğan ve muhabbet kuşu 2'şer adet (%2.1) getirilmişlerdir. Ayrıca birer adet baykuş, serçe, ördek, sülün, atmaca, leylek, kuğu ve pelikan gibi kanatlılarda klinikte muayene ve tedavi edilmişlerdir. Kanatlılarda en çok kemik kırıkları (% 29.7), apseler (%19.1) ve taban yastığı nekrozu (% 9.5) görülmektedir.

Kliniğe getirilen 8 tavşandan 4'ünde apse oluşumuna rastlanmıştır. 3 eşekte kastrasyon, bir diğerinde ise papillomatosis teşhisi konulmuştur. Mandalarda yara ve orşitis, maymunda ise diş kırığı görülmüştür.

Tablo 3'te diğerleri adı altında belirtilen bölümde özellikle köpeklerde Caudotomie 14 olgu ile dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra siğirlerde boynuz lezyonları 5 olguda, hatalı enjeksiyon sonucu boynuda iğne kırığı ise 4 olguda karşımıza çıkmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Kliniğe getirilen hasta hayvan türlerin yüzde oranları ile ilgili bir yorum yapmak mümkün olmamıştır. Çünkü Tablo.1'de sunulan çalışmalar çok çeşitli bölgelerde ve çeşitli zamanlarda yapılmış olup, hastalıklar sadece cerrahi olgular değildir.

Literatürde sunulan çalışmalarda yurdumuzda yetişkin siğirlerde en çok tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları ile yabancı cisim hastalıkları (reticulo-peritonitis traumatica), buzağılarda da göbek lezyonlarının en çok karşılaşılan hastalıklar olduğu saptanmıştır (1, 2, 9, 10, 17, 18, 19).

Sunulan çalışmada eğer ayak hastalıklarının ender görül- düğü buzağılar toplam siğir sayısından ayrı tutulursa tırnak deformasyonları ve ayak hastalıkları % 19 oranındadır. Bu oran

diğer çalışmalara uygun bir paralellik göstermemesi bölgedeki hayvan sahiplerinin ayak hastalıkları konusunda titiz davranmalarına bağlanmaktadır. (10, 17, 19). Kliniğimizde yapılan bir çalışmada (18) mezbahaya kesim için getirilen hayvanlarda % 84 oranında tırnak deformasyonu ve buna bağlı olarak ayak hastalıkları saptanmıştır. Bununla birlikte klinikte yapılan çalışmalar sonucu son yıllarda bu amaçla kliniğe getirilen hayvanlarda bir artış gözlenmektedir.

Siğırlarda sindirim sistemi hastalıklarına ise ülkemizde % 22'ye varan oranlarda rastlanmaktadır (1,17). Kliniğe gelen hastalarda (yabancı cisim hastalıkları ve abomasum deplasmanları) ise bu % 3.2 dir. Hastaların tümü dahiliye kliniğinde teşhisleri konulduktan sonra operatif müdahalenin endike olduğu durumlarda cerrahi kliniğine gönderilmişlerdir. Bu oranın düşüklüğü özellikle dahiliye kliniğinde yabancı cisimleri uzaklaştırmak üzere kullanılan zincirli mknatis ve Hannover modeli kafesli mknatis uygulamalarına bağlanmaktadır (6,16).

Yine literatür bilgilere göre göbek lezyonları buzağılarda % 50'ye varan oranlarda bildirilmektedir (17). Sunulan çalışmada bu oran % 69.6 olarak bulunmaktadır. Ancak özellikle son yıllarda omphalitis olgularında görülen azalmanın kliniğe gelen hayvan sahiplerine hastalıktan korunma yöntemleri ile ilgili yapılan uyarılara bağlı olduğu söylenebilir.

Elde edilen bulgulara göre son yıllarda büyük baş hayvanların sayısında bir azalma görülmektedir. Bunun nedeni yetiştiricinin ekonomik koşullar nedeniyle siğırları elden çıkarmalarına, süt inekçiliğinin azalmasına, taşıma ücretleri ve tedavinin pahalı olması nedeniyle hayvanların kliniğe getirilememelerine bağlanabilir.

Kliniğe gelen at sayısındaki azalma ise bölgedeki atla yapılan taşımacılığın artık yerini yavaş yavaş motorlu araçlara bırakmasına dayandırılabilir. Kliniğe düzensiz diş aşınmalarının tedavisi için çok sayıda at gelmesinin nedeni, taşımacılıkta yaşlı hayvanların kullanılması ve serbest veteriner hekimlerin bu manipulasyonları yapmak için gerekli donanımlarının olmamasıdır. Atların çalışma gücünü artırmak, sahiplerinin ve veterinerlerin hayvana yaklaşmalarını kolaylaştırmak için kastrasyon amacıyla getirilen hayvan sayısının da oldukça yüksek bulunduğu görülmektedir.

Diğer taraftan köpek sayısında % 111, kedide % 73 oranında görülen artışlar bölgedeki halkın küçük hayvanlara gün geçtikçe daha fazla önem verdiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kaynaklar

1. Akin, F. (1976). Siğırlarda reticulo-peritonitis traumatica ile ilgili bozukluklar ve bunların operatif yolla sağitimi. A. Ü. Vet. Fak. Derg., 23, 3-4, 444-464.

2. Akin, F., Özkan, K. ve Koç, B. (1987). Siğırlarda yabancı cisim hastalıklarından korunma yollarından mknatis uygulamaları. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 57, 2-3-4, 16-21.

3. Akin, F., Samsar, E., Güzel, N. ve Şener, G. (1976). Buzağı ve danalarda arsure-bouleture olayları ile bunların sağitimi üzerinde denemeler. A.Ü. Vet. Fak. Derg., 23, 3-4, 237-248.

4. Antepliöglü, H., Samsar, E. ve Akin, F. (1977). Kliniğimize getirilen urolythiasis'li siğırlarda, hastalığın etiyolojik faktörlerine ve operatif sağitimdan elde ettiğimiz sonuçlara toplu bakış. A. Ü. Vet. Fak. Derg., 24, 3-4, 375-384.

5. Antepliöglü, H., Samsar, E., Akin, F. Güzel, N. ve Tınar, N. (1977). Siğırlarda görülen amaurosis olguları ve bunların sağitimi üzerine denemeler. A.Ü. Vet. Fak. Derg., 24, 3-4, 375-384.

6. Aslan, V. (1988). Siğırların yabancı cisim hastalıklarından kafesli mknatis (Hannover Model) ile korunma ve tedavi denemeleri. Doğa TU Vet. ve Hay. D., 12, 3, 161-167.

7. Brenken, G. (1988). Analyse der im Jahre 1985 an der Klinik für Rinderkrankheiten durchgeführten therapeutischen Massnahmen. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

8. Candaş, A. (1978). Danaların göbek enfeksiyonları ve operatif sağitimi. Vet. Hek. Derneği Derg. 48, 3-4, 21-30.

9. Görgül, O.S. (1986). Buzağılarda göbek lezyonları ve tedavileri. S. Ü. Vet. Fak. Neonatal Buzağı Kayıpları Sempozyumu, 78-85.

10. Görgül, O.S. (1988). Siğırlarda tırnak bakımı ve ayak hastalıkları sebep ve sonuçları ilişkileri. U.Ü. Vet. Fak. Derg., 7, 1-2-3, 37-44.

11. Günther, W. (1974). Das Rind in der tierärztlichen Praxis. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

12. Hanke, H. (1977). Statistische Übersicht einer Grosstierpraxis im mittleren Niedersachsen der Jahre 1958 bis 1975. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

13. Krabbe, H. (1978). Jahresübersicht 1976/1977 der Schweinekrankheiten und deren Behandlungsmöglichkeiten in einer tierärztlichen Landpraxis im Landkreis Cloppenburg. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

14. Lambrecht, H. (1983). Statistische Übersicht über die Schweinepraxis der Ambulatorischen Klinik der Tierärztlichen Hochschule Hannover im Zeitraum 1962 bis 1981. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

15. Schröder, U. (1979). Analyse des kurativen Anteiles einer Grosstierpraxis im Niedersaechsischen Küstengebiet in der Zeit von 1953 bis 1976 unter besonderer Berücksichtigung des Rindes. Hannover, Tierärztliche Hochschule. Dissertation.

16. Turgut, K., Başoğlu, A., Koç, Y., Ok, M., Maden, M. ve Ancan, M. (1990). Travmatik retikülitisin tedavisi ve önlenmesinde yeni bir yaklaşım. S. Ü. Vet. Fak. Derg., 6, 1, 65-67.

17. Yanık, K. ve Çamoğlu, A. (1990). 1983-1989 yılları arasında siğırlarda karşılaşılan cerrahi hastalıkların toplu bir değerlendirilmesi. 2. Ulusal Veteriner Cerrahi Kongresi, Tebliğler, 76-82.

18. Yavru, N., Elma, E., Koç, Y., Erer, H., Özkan, K., İzci, C. ve Kaya, Z. (1990). Konya bölgesinde siğır topallıklarına neden olan ayak hastalıklarının üzerine radyolojik ve histopatolojik incelemeler. 2. Ulusal Veteriner Cerrahi Kongresi, Tebliğler, 76-82.

19. Yücel, R. (1982). İstanbul ve Tekirdağ bölgesindeki siğırlarda görülen ayak hastalıklarının toplu bir değerlendirilmesi. İ. Ü. Vet. Fak. Derg., 8, 1, 47-61.